JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
F. G. JACOBS
23 päivänä maaliskuuta 2000 *

1. Komission mielestä Ranskan viranomaiset eivät noudattaneet nyt esillä olevassa asiassa vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alojen hankintasopimusten tekemistä koskevien neuvottelumenettelyjen käytöstä annettuja yhteisön sääntöjä tapauksessa, jossa noudatettiin neuvottelumenettelyä, vaikka tarjouskilpailukutsua ei ollut esitetty. Pääasiallinen kysymys on, oliko näitä sääntöjä sovellettava kyseiseen menettelyyn. Ranskan hallitus kiistää komission väitteen, jonka mukaan säännöt olivat voimassa esillä olevan asian kannalta merkityksellisenä ajankohtana. Mikäli sääntöjä oli sovellettava, on määriteltävä, täyttyivätkö edellytykset, joilla tarjouskilpailukutsun esittämistä koskevasta velvollisuudesta voidaan poiketa.

Asiaa koskeva yhteisön lainsäädäntö

2. Neuvoston direktiiviä 93/38/ETY [1] sovelletaan muun muassa hankintayksiköihin, jotka ylläpitävät julkisten kuljetuspalvelujen verkkoa viranomaisina tai julkisina yrityksinä tai toimimalla jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen myöntämällä erityis- tai yksinoikeudella (2 artiklan 1 kohta ja 2 kohdan c alakohta).

3. Direktiivissä säädetään kolmentyyppisistä menettelyistä — avoimista menettelyistä, rajoitetuista menettelyistä ja neuvottelumenettelyistä —, joita noudattamalla kyseiset yksiköt voivat tehdä sopimuksia direktiivin kattamilla aloilla. Menettelyt määritellään 1 artiklan 7 kohdassa seuraavasti:

"a) avoimissa menettelyissä kaikki halukkaat tavarantoimittajat, urakoitsijat tai palvelujen suorittajat voivat jättää tarjouksia;

b) rajoitetuissa menettelyissä vain hankintayksikön kutsumat ehdokkaat voivat jättää tarjouksia;

c) neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö ottaa yhteyttä valitsemiinsa tavarantoimittajiin, urakoitsijoihin tai palvelujen suorittajiin ja niistä yhden

* Alkuperäinen kieli: englanti.

1 — Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annettu neuvoston direktiivi 93/38/ETY (EYVL L 199, s. 84).

tai useamman kanssa neuvottelee sopimuksen ehdoista".

4. Direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan "hankintayksiköiden on huolehdittava, ettei ketään tavarantoimittajaa, urakoitsijaa tai palvelujen suorittajaa syrjitä".

5. Direktiivin 20 artiklan 1 kohdan mukaan "hankintayksiköt voivat valita jonkin 1 artiklan 7 alakohdassa määritellyistä menettelyistä, jos tarjouskilpailukutsu 2 kohdassa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta on esitetty 21 artiklan mukaisesti" (kyseisessä artiklassa ilmoitetaan tarjouspyyntöä koskevissa ilmoituksissa käytettävät muodot ja säädetään, että ilmoitukset on julkaistava Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä).

6. Direktiivin 20 artiklan 2 kohdassa säädetään kuitenkin seuraavaa: Hankintayksiköt voivat kuitenkin "noudattaa menettelyä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua seuraavissa tapauksissa:

— —

c) teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä sopimuksen toteuttaminen voidaan antaa vain tietyn tavarantoimittajan, urakoitsijan tai palvelujen suorittajan tehtäväksi;

— — ."

7. Direktiivin 45 artiklan mukaan jäsenvaltioiden oli toteutettava direktiivin 93/38/ETY noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1.7.1994 mennessä.

8. Direktiivin 45 artiklassa säädetään lisäksi, että direktiivi 90/531/ETY,[2] jonka säännökset[3] olivat nyt esillä olevan asian kannalta samanlaisia kuin edellä mainitun direktiivin 93/38/ETY säännökset, lakkaa olemasta voimassa sinä päivänä, jona jäsenvaltiot alkavat noudattaa viimeksi mainittua direktiiviä. Jäsenvaltioita oli vaadittu toteuttamaan direktiivin 90/531/ETY noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1.1.1993 mennessä.[4] Yleishyödyllisten alojen hankintamenettelyjä koskevaa yhteisön lainsäädäntöä ei ollut annettu ennen kyseistä direktiiviä.

2 — Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelystä 17 päivänä syyskuuta 1990 annettu neuvoston direktiivi 90/531/ETY (EYVL L 297, s. 1).

3 — Direktiivin 1 artiklan 6 kohta, 4 artiklan 2 kohta, 15 artiklan 1 kohta ja 2 kohdan c alakohta sekä 16 artikla.

4 — Direktiivin 37 artiklan 1 ja 2 kohta.

Asiaa koskeva Ranskan lainsäädäntö

9. Pääosa Ranskan julkisia hankintoja koskevista säännöistä sisältyy Code des Marchés Publicsiin (laki julkisista hankinnoista; jäljempänä myös laki).

10. Lain 104 §:n 1 momentin mukaan hankintasopimuksen tekeminen neuvottelumenettelyssä edellyttää tarjouskilpailukutsun esittämistä etukäteen. Lain 104 §:n 2 momentti koskee poikkeuksia, joiden osalta tarjouskilpailukutsua ei tarvitse esittää. Nyt esillä olevan asian kannalta merkityksellisenä ajanjaksona voimassa olleessa säännöksessä säädetään merkityksellisiltä osin seuraavaa:

"hankinta voidaan tehdä ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua, jos hankinnan voi toteuttaa ainoastaan määrätty urakoitsija tai tavarantoimittaja.

Tämä vaatimus täyttyy, jos

1) tarpeet voidaan tyydyttää vain suorituksella, joka edellyttää sellaisen patentin, lisenssin tai yksinoikeuden käyttämistä, johon oikeus on vain jollakin urakoitsijalla tai jollakin tavarantoimittajalla;

2) tarpeet voidaan tyydyttää vain suorituksella, joka teknisten edellytysten, huomattavien edeltävien investointien, erityislaitteistojen tai edellyttämänsä osaamisen vuoksi voidaan antaa vain määrätylle urakoitsijalle tai tavarantoimittajalle;

— — ."

11. Ranska ei ollut pannut direktiiviä 93/38/ETY täytäntöön säädetyssä määräajassa.[5] Vaikuttaa kuitenkin siltä, että direktiivi 90/531/ETY on pantu täytäntöön 11.12.1992 annetulla lailla nro 92/1282[6] ja 3.8.1993 annetulla asetuksella nro 93-990.[7] Asetuksen 2 § sisältää kattavan luettelon tapauksista, joissa menettelyä voidaan käyttää ilman ennalta esitettyä tarjouskilpailukutsua, ja kyseisen luettelon 4 kohdassa toistetaan direktiivin 90/531/ETY 15 artiklan 2 kohdan c alakohdan sanamuoto, joka on urakoitsijoiden ja tavarantoimittajien osalta sama kuin direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan sanamuoto.

5 — Ks. asia C-311/96, komissio v. Ranska, tuomio 29.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2939).

6 — Ranskan tasavallan virallinen lehti JORF 1992, s. 16952. Laissa esitetään yksiköt ja toimet, joihin myöhemmin annettavalla asetuksella vahvistettavia julkaisemista koskevia sääntöjä ja menettelyjä sovelletaan (katso 1 §). Lain 9 §:n mukaan kyseistä lakia oli sovellettava 1.1.1993 alkaen.

7 — JORF 10.8.1993, s. 11266.

Tosiseikat

12. Lyhyesti esitettynä nyt esillä oleva asia koskee pitkää sopimuksentekoprosessia taajama-alueen kevytrakenteisen metron rakentamiseksi. Prosessin eri vaiheiden kannalta on tärkeää etenkin sen määrittäminen, sisälsikö prosessi yhden keskeytymättömän sopimuksentekomenettelyn vai aloitettiinko kokonaisprosessin suhteellisen myöhäisessä vaiheessa toinen menettely. Kyseinen seikka puolestaan on merkityksellinen sen määrittämiseksi, onko yhteisön sääntöjä sovellettava johonkin lopulliseen sopimuksentekoon johtaneen menettelyn aloittamisvaiheista.

13. Ranskan Rennesin taajaman joukkoliikenteestä vastaa alueen kaikkien kuntien edustajista koostuva yhteistyövaltuuskunta Syndicat intercommunal des transports collectifs de l'agglomération rennaise (jäljempänä Sitcar), joka on ilmeisesti taajama-alueen alueneuvoston (jäljempänä alueneuvosto) alainen. Päätöksenteosta vastaa joko alueneuvosto tai eri kuntien edustajista koostuva Sitcarin valtuuskomitea. Liikennepalveluista vastaa osin julkisessa, osin yksityisessä omistuksessa oleva Semtcar-yhtiö.

14. Sitcar tutki vuodesta 1984 alkaen mahdollisuuksia parantaa palvelua raitiovaunuihin tai kevytrakenteiseen metroon perustuvan omaväyläisen joukkoliikennejärjestelmän avulla. Sitcarin valtuuskomitea vahvisti äänestyksellään 26.10.1989 muun muassa aiemmat päätökset taajama-alueelle rakennettavasta omaväyläisestä joukkoliikennejärjestelmästä, automaattisen kevytrakenteisen metron (VAL) valitsemisesta tekniseksi ratkaisuksi, rahoituksen hakemisesta valtiolta ja luvasta aloittaa esiprojektia koskevan sopimuksen selvittämistä koskevat toimet. Äänestyksen perustana olleessa mietinnössä todettiin, että VAL-järjestelmiä valmisti kaksi yhtiötä: Matra (Matra Transport, jota kutsutaan nykyään ilmeisesti Matra Transport Internationaliksi), ja Alsthom (GEC Alsthom Transport). Matran kanssa tehtiin myöhemmin esiprojektia koskeva sopimus, jonka Matra pani täytäntöön, kuten suullisessa käsittelyssä todettiin.

15. Sitcarin valtuuskomitean 19.7.1990 pitämän kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi, että Sitcar, joka oli esittänyt aiemmin "maanrakennusta ja järjestelmään kuulumattomia varusteita" koskevan tarjouskilpailukutsun ja valinnut tarjouskilpailun voittajan, hyväksyi kyseisenä ajankohtana sen, että "järjestelmää ja sen varustamista" koskeva kokonaissopimus (koko urakkaa sen valmistumiseen asti koskeva kokonaissopimus, contrat d'ensemblier) tehtäisiin Matran kanssa sen jälkeen, kun takuuhinta on määritetty.

16. Sitcarin puheenjohtaja esitti valtuuskomitealle 12.7.1991 pidetyssä kokouksessa esitellyssä maanrakennusta ja järjes-

telmään kuulumattomia varusteita koskevassa mietinnössä, ettei Matran kanssa käytäviä neuvotteluja ollut saatu vielä päätökseen mutta että neuvottelujen perusteella tehtäisiin kokonaissopimus.

17. Ranskan tasavalta toimitti yhteisöjen tuomioistuimen pyynnöstä Matran Sitcarille lähettämän kirjeen, joka oli päivätty 9.7.1991 ja vastaanotettu ilmeisesti 12.7.1991 (mikä saattaa tosin olla liian myöhään, jotta tämä voitaisiin mainita kyseisenä päivänä annetussa mietinnössä). Vaikuttaa siltä, että kyseisen kirjeen liitteenä olivat asiakirjat, joihin sisältyi Rennesin ensimmäistä VAL-linjaa koskevien töiden järjestelmäosaa koskeva Matran ehdotus. Kirjeessä vahvistetaan 987 000 000 Ranskan frangin (FRF) tai, mikäli ohjelmaan tehdään tiettyjä muutoksia, 953 200 000 FRF:n veroton takuuhinta vuoden 1991 tammikuulle arvopäivitettynä.

18. Ille-et-Vilainen departementin, jossa Rennes sijaitsee, poliisiprefekti antoi 15.2.1993 VAL-kevytmetroverkon ensimmäistä linjaa koskevan yleishyödyllisyysilmoituksen. Ilmoitus oli edellytys hankkeen etenemiselle, erityisesti pakkolunastusten tekemiselle.

19. Alueneuvosto hyväksyi 30.3.1993 Semtcarin Matran kanssa neuvotteleman 966 420 000 FRF:n kokonaissopimuksen (vuoden 1993 tammikuulle arvopäivitetty veroton hinta) ja antoi valtuudet sen allekirjoittamiseen. Sopimus koski koko järjestelmän toimittamista, mukaan luettuina rata, valvomo, veturit ja vaunut samoin kuin turvalaitteet, korjaamotarvikkeet, sähkönsiirtolaitteet, raiteet, varaosat ja henkilöstökoulutus.

20. Sopimus oli kuitenkin saanut osakseen poliittista vastustusta. Vuonna 1991 oli perustettu Comité pour une alternative au VAL (VAL-järjestelmän vaihtoehtoja selvittävä komitea). Useimmat asian kannalta merkitykselliset päätökset olivat kohdanneet vähemmistön vastustuksen. Lisäksi Rennes Verte -ympäristöliike oli hakenut Tribunal administratif de Rennesiltä (hallintotuomioistuin) poliisiprefektin antaman yleishyödyllisyysilmoituksen kumoamista. Tribunal administratif de Rennes kumosi ilmoituksen 16.2.1994 sillä perusteella, että alustava tutkimus oli tiettyjen edellytysten arvioinnin osalta puutteellinen.

21. Edellä mainittujen seikkojen perusteella Ranskan infrastruktuuri-, liikenne- ja matkailuministeri ilmoitti alueneuvoston puheenjohtajalle, että vaikka valtion rahoitus oli vielä periaatteessa käytettävissä, sitä ei voitaisi myöntää ennen kuin hallintomenettely olisi aloitettu uudelleen ja saatettu päätökseen kyseisen tuomion mukaisesti.

22. Alueneuvosto teki 22.9.1995 kaksi toisiinsa liittyvää päätöstä. Ensinnäkin se päätti peruuttaa aiemman 30.3.1993 teke-

mänsä päätöksen, jolla hyväksyttiin Matran kanssa neuvoteltu sopimus ja valtuutettiin Semtcar allekirjoittamaan se, "koska kyseisen päätöksen täytäntöönpanemiseksi ei ollut ryhdytty minkäänlaisiin toimenpiteisiin ja koska päätöksen perusta oli rauennut". Mietinnössä, jonka perusteella äänestys suoritettiin, todettiin, ettei hallituksen lupaa ollut myönnetty vaaditun ajan kuluessa, mikä vaikutti sopimuksen täytäntöönpanoon erityisesti määräaikojen osalta.

23. Toiseksi alueneuvosto pyysi Semtcaria "palaamaan tarkentamistoimiin Matran kanssa kyseisen sopimuksen osalta hankkeelle asetettavan rahoituskehyksen määräämissä puitteissa ja saattamaan sopimuksen uudelleen alueen edustajien hyväksyttäväksi".

24. Kirjeessä, joka oli päivätty 29.7.1996 ja osoitettu kahdelle hankkeeseen kielteisesti suhtautuvalle alueneuvoston jäsenelle, jotka olivat vastustaneet sitä, ettei VAL-linjan järjestelmäosaa koskevasta vuoden 1993 kokonaissopimuksesta ollut väitteen mukaan ilmoitettu, alueneuvoston puheenjohtaja totesi muun muassa, ettei sopimuksesta voitu ilmoittaa, koska sitä ei ollut olemassa siksi, ettei toimivaltainen viranomainen ollut allekirjoittanut sitä ja ettei sitä ollut toimitettu poliisiprefektille. Lisäksi puheenjohtaja totesi, että peruuttamalla päätös, jolla hanke hyväksytään, kyseenalaistetaan koko hankkeen olemassaolo. Kirjeeseen sisältyvä päätös kumottiin myöhemmin 16.7.1997 annetulla tribunal administratifin tuomiolla, jossa todetaan muun muassa, että 30.3.1993 tehdyn päätöksen sanamuoto on osoitus sopimuksen olemassaolosta ja ettei sen perusteella, ettei sopimusta ollut allekirjoitettu ja ettei siitä ollut ilmoitettu, voida katsoa, ettei sopimusta ollut lainkaan. Sopimus oli valmis asiakirja, josta oli neuvoteltu ja jonka alueneuvosto oli hyväksynyt.

25. Poliisiprefekti antoi 4.10.1996 uuden yleishyödyllisyysilmoituksen, minkä ansiosta valtion rahoitusta voitiin jälleen hakea. Tämän seurauksena alueneuvosto hyväksyi 22.11.1996 "kyseessä olevaa järjestelmää ja sen varustamista koskevan osan toteuttamiseksi Matra Transport Internationalin kanssa tehtävästä sopimuksesta neuvotellun luonnoksen ehdot" ja valtuutti Semtcarin allekirjoittamaan sopimuksen.

Asian käsittelyn vaiheet

26. Saatuaan ilmeisesti VAL-hankkeeseen kielteisesti suhtautuvien alueen edustajien tekemän kantelun vuoden 1996 lopussa komissio pyysi Ranskan tasavallalta täsmennyksiä. Ranskan tasavalta vastasi, että sopimus oli tehty vuonna 1989 ennen direktiivien 90/531/ETY ja 93/38/ETY voimaantuloa, että Matra oli ainoa yritys, joka pystyi täyttämään vaatimukset, ja että Matra oli tehnyt jo hanketta koskevia mittavia investointeja. Komissio lähetti Ranskan viranomaisille virallisen huomautuskirjeen kesäkuussa 1997. Koska kirjeeseen annettu vastaus oli komission mielestä riittämätön, se lähetti tämän jälkeen EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta

on tullut EY 226 artikla) mukaisen perustellun lausunnon, jonka mukaan direktiivin 93/38/ETY säännöksiä oli rikottu ja jossa Ranskan hallitusta vaadittiin toteuttamaan lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa. Ranskan hallitus piti 12.6.1998 päivätyssä vastauksessaan kiinni kannastaan.

27. Komissio nosti nyt esillä olevan kanteen 14.9.1998. Se pyysi yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, ettei Ranskan tasavalta ole noudattanut direktiivin 93/38/ETY ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohdan ja 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaisia velvoitteitaan, kun se on 22.11.1996 tehnyt päätöksen, jonka mukaan Rennesin seudun kevytrakenteista metroa koskeva kokonaissopimus tehdään Matran kanssa. Rikkomus, johon komissio viittaa, koskee sitä, ettei tarjouskilpailukutsua ole esitetty ennalta yritysten välisen syrjinnän estämiseksi.

Asian arviointi

28. Komissio väittää, että kyseessä oleva menettely aloitettiin 22.9.1995, etteivät direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitetun poikkeuksen soveltamisedellytykset täyttyneet kyseisenä ajankohtana ja että koska Ranskan viranomaiset eivät esittäneet tarjouskilpailukutsua, ne rikkoivat kyseistä direktiiviä. Ranskan hallitus väittää, että menettely aloitettiin (ja saatettiin päätökseen) paljon aikaisemmin ja että määritettäessä sitä, oliko yhteisön sääntöjä sovellettava, ratkaisevana tekijänä on aloituspäivä. Komissio vastaa viimeksi mainittuun väitteeseen, että vaikka aloituspäivä voidaan ottaa huomioon, sopimuksen tekeminen ei saa kestää kohtuuttoman kauan, kuten nyt esillä olevassa asiassa tapahtui. Ranskan hallitus väittää toissijaisesti, että vaikka komission pääasiallinen väite hyväksyttäisiin, poikkeuksen soveltamisedellytykset täyttyivät joka tapauksessa.

29. Näin ollen vaikka pääasiallisena kysymyksenä on sen ratkaiseminen, aloitettiinko uusi menettely 22.9.1995, myös asiayhteyden selvittäminen on tässä yhteydessä hyödyllistä. Se voidaan tehdä tarkastelemalla ensin yleistä kysymystä siitä, onko yhteisön uusia sääntöjä sovellettava jo käynnissä oleviin menettelyihin. Tämän jälkeen tarkastelen menettelyn alkamispäivää koskevaa pääasiallista kysymystä ja lopuksi sitä, täyttyivätkö poikkeuksen soveltamisedellytykset.

Direktiivi 90/531/ETY ja direktiivi 93/38/ETY

30. Direktiivin 90/531/ETY ja direktiivin 93/38/ETY säännökset ovat nyt esillä ole-

van asian kannalta merkityksellisiltä osin samanlaiset. Viimeksi mainitulla direktiivillä käyttöön otetuilla muutoksilla säännökset ainoastaan ulotetaan koskemaan urakka- ja hankintasopimusten lisäksi myös palvelusopimuksia. Komissio kuitenkin vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan ainoastaan direktiivin 93/38/ETY osalta, ettei direktiivin mukaisia velvoitteita ole noudatettu.

31. Näin ollen, jos yhteisöjen tuomioistuin toteaisi, että direktiivin 90/531/ETY säännöksiä on rikottu sen ajanjakson kuluessa, jolloin kyseistä direktiiviä sovellettiin mutta jolloin direktiiviä 93/38/ETY ei vielä sovellettu, se lausuisi asian ulkopuolelta. Mielestäni on kuitenkin hyödyllistä pitää mielessä molemmat direktiivit, kun arvioidaan nyt esillä olevan asian tilannetta.

Direktiivien soveltaminen jo aloitettuun menettelyyn

32. Yleinen periaate on, että ellei asiaa koskevaa selkeää säännöstä ole ja ellei tavoiteltavasta päämäärästä muuta johdu, lainsäädännöllä ei ole katsottava olevan taannehtivaa vaikutusta.[8] Nyt esillä olevassa asiassa kumpikaan direktiivi ei sisällä tällaista säännöstä tai siirtymäsäännöksiä eikä ole mitään syytä päätellä, että jonkinlainen taannehtiva vaikutus olisi tavoiteltavan päämäärän kannalta välttämätön.

33. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on tunnustanut periaatteen, jonka mukaan lakeja, joilla muutetaan toista lakia, sovelletaan vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin, ellei toisin ole säädetty.[9]

34. Kyseiset periaatteet eivät kuitenkaan suoraan ratkaise kysymystä, sovelletaanko uusia sääntöjä välittömästi sellaiseen menettelyyn, joka on jo käynnissä ajankohtana, johon mennessä kyseiset säännöt on pantava täytäntöön. Direktiivin 90/531/ETY säännösten noudattamisen edellyttämiä toimenpiteitä olisi pitänyt soveltaa viimeistään 1.1.1993 alkaen ja direktiivin 93/38/ETY mukaisia toimenpiteitä viimeistään 1.7.1994 alkaen.

35. Yhteisöjen tuomioistuin on jo tutkinut useissa — vaikkakin erilaisia lakeja koskevissa — asioissa, jotka liittyvät ympäristövaikutusten arviointia koskevaan direktiiviin 85/337/ETY,[10] joka ei myöskään sisällä siirtymäsäännöksiä, vastaavaa

8 — Ks. esim. asia 88/76, Exportation des sucres v. komissio, tuomio 31.3.1977 (Kok. 1977, s. 709, 17 kohta); asia C-368/89, Crispoltoni, tuomio 11.7.1991 (Kok. 1991, s. I-3695, 17 ja 20 kohta) ja asia C-244/95, Moskof v. EOK, tuomio 20.11.1997 (Kok. 1997, s. I-6441, 77 kohta).

9 — Ks. esim. asia 125/77, Koninklijke Scholten-Honig v. Hoofproduktschap voor Akkerbouwprodukten, tuomio 25.10.1978 (Kok. 1978, s. 1991, 37 kohta) ja äskettäinen asia C-60/98, Butterfly Music v. CEMED, tuomio 29.6.1999 (24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

10 — Tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annettu neuvoston direktiivi 85/337/ETY (EYVL 1985, L 175, s. 40).

kysymystä siitä, sovelletaanko yhteisön uusia säännöksiä jo käynnissä oleviin menettelyihin. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan kyseisen direktiivin mukaisia velvoitteita on sovellettava lupamenettelyyn, joka on aloitettu direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen mutta ennen sen tosiasiallista täytäntöönpanoa.[11] Oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti se, onko lupahakemus jätetty ennen täytäntöönpanon määräajan päättymistä vai sen jälkeen, on ainoa huomioon otettava arviointiperuste sen määrittämiseksi, onko direktiivin sääntöjä sovellettava.[12] Direktiiviä oli tarkoitus soveltaa hankkeisiin, joiden toteuttaminen kestää todennäköisesti pitkään, jotta se ei vaikuttaisi kansallisen lainsäädännön mukaisesti jo aloitettuihin monitahoisiin menettelyihin ja jo syntyneisiin tilanteisiin.[13]

36. Jos näitä perusteluja käytetään nyt esillä olevan asian ratkaisemiseen, direktiivien 90/531/ETY ja 93/38/ETY säännöksiä ei voida soveltaa hankintamenettelyihin, jotka on aloitettu ennen niitä päivämääriä, joista alkaen direktiivejä olisi pitänyt soveltaa.

37. En kuitenkaan välttämättä sulkisi yleisesti pois mahdollisuutta, että direktiivien tiettyjä säännöksiä voidaan soveltaa direktiivien täytäntöönpanon määräajan päättymisajankohtana jo käynnissä olleiden menettelyjen *myöhempiin* vaiheisiin. Yhteisöjen tuomioistuimen lähestymistapaan edellä mainituissa ympäristövaikutusten arviointia koskevissa asioissa on saattanut vaikuttaa se seikka, ettei varmuudella voitu määrittää, missä vaiheessa menettelyä direktiivissä edellytetty arviointi olisi suoritettava, kun taas menettelyn alkaminen siitä, kun muodollinen lupahakemus jätettiin, voitiin sen sijaan osoittaa täsmällisesti.

38. Edellä mainittua seikkaa ei tarvitse välttämättä ottaa huomioon, jos uudet säännöt tulevat voimaan koko menettelyn muodostavan toimenpidekokonaisuuden tietyssä selkeästi määritettävissä olevassa vaiheessa. Tällaisten sääntöjen soveltaminen menettelyjen jo päätökseen saatettuihin vaiheisiin voidaan kuitenkin sulkea pois yhteisöjen tuomioistuimen mainitseman oikeusvarmuuden vaatimuksen mukaisesti. Ellei tällaisten vaiheiden osalta ole jo noudatettu uusia sääntöjä, nämä vaiheet voitaisiin saada säännöstenmukaisiksi ainoastaan toistamalla ne, mikä puolestaan edellyttäisi koko menettelyn aloittamista uudelleen tapauksissa, joissa sääntöjä ei ole noudatettu menettelyn alussa. Ei voida olettaa, että tämä olisi ollut yhteisön lainsäätäjän tarkoitus, ellei sitä ole osoitettu selvästi.

39. Riippumatta siitä, voidaanko direktiivien säännöksiä soveltaa jo käynnissä olevien menettelyjen myöhempiin vaiheisiin vai ei, niillä ei mielestäni voi olla minkäänlaisia vaikutuksia menettelyjen sellaisiin vaiheisiin, jotka on saatettu päätökseen

11 — Asia C-396/92, Bund Naturschutz in Bayern ym., tuomio 9.8.1994 (Kok. 1994, s. I-3717, 18—20 kohta).

12 — Asia C-431/92, komissio v. Saksa, tuomio 11.8.1995 (Kok. 1995, s. I-2189, 32 kohta).

13 — Asia C-81/96, Burgemeester en Wethouders van Haarlemmerliede en Spaarnwoude ym. v. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, tuomio 18.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3923, 23 ja 24 kohta).

ennen niitä päivämääriä, joista alkaen direktiivien soveltaminen oli pakollista.

40. Siltä osin kuin on kyse hankintamenettelyjä koskevasta yhteisön direktiivistä, jota ei ole pantu täytäntöön säädetyssä määräajassa, kyseinen johtopäätös on yhdenmukainen yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Tögel antaman tuomion [14] kanssa. Tämän tuomion mukaan "yhteisöjen oikeudessa ei edellytetä sitä, että jäsenvaltion hankintaviranomainen puuttuu — — olemassa oleviin oikeussuhteisiin, jotka on perustettu — — ennen [kyseisen direktiivin] täytäntöönpanolle säädetyn määräajan umpeutumista". Vaikka kyseinen tuomio koski tilannetta, jossa itse sopimus oli tehty ennen kyseistä päivämäärää, mutta se koski myös tämän päivämäärän jälkeistä aikaa, periaatetta voidaan mielestäni soveltaa yleisesti hankintamenettelyn kaikkiin vaiheisiin riippumatta siitä, kuinka moni ja mitkä vaiheista on saatettu päätökseen ennen täytäntöönpanon määräajan päättymistä.

Direktiivien soveltaminen nyt esillä olevassa asiassa

41. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyistä asiakirjoista käy ilmi, että vaihe, jossa tarjouskilpailukutsu olisi voitu esittää alkuperäisen menettelyn aikana, päättyi paljon ennen 1.7.1994, jolloin direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanon määräaika päättyi, ja jopa ennen 1.1.1993, johon mennessä direktiivin 90/531/ETY täytäntöönpanotoimenpiteet oli saatettava voimaan.

42. Tarjouskilpailukutsu on esitettävä ennen neuvottelujen aloittamista. Tältä osin on selvää, että neuvottelut olivat — jopa ennen direktiivin 90/531/ETY antamista — jo alkaneet viimeistään 19.7.1990 ja että ne oli saatettu pääosin päätökseen 9.7.1991 mennessä. Sopimus tehtiin 30.3.1993 mennessä. Komissio näytti hyväksyvän suullisessa käsittelyssä sen, että jos sopimus olisi tehty hyväksytyn käytännön mukaisesti viimeksi mainittuna ajankohtana, hankintamenettelyjä koskevia yhteisön sääntöjä ei olisi rikottu.

43. Komission näkemys perustuu kuitenkin olettamukselle, jonka mukaan edellä kuvattu ensimmäinen menettely päättyi 22.9.1995, jolloin aloitettiin uusi menettely. Ranska puolestaan väittää, ettei välillä aloitettu uutta menettelyä, vaan että kyse on yhdestä ainoasta menettelystä, jonka eräs vaihe pitkittyi hallinnollisen esteen vuoksi.

44. Ratkaistavaksi jää näin ollen, mitä vaikutuksia oli sillä, että vuoden 1993

14 — Asia C-76/97, Tögel v. Niederösterreichische Gebietskrankenkasse, tuomio 24.9.1998 (Kok. 1998, s. I-5357, 54 kohta).

sopimuksen hyväksymistä koskeva päätös ja päätös tarkentamistoimiin palaamisesta Matran kanssa peruutettiin.

45. Edellä mainittua 30.3.1993 hyväksyttyä sopimusta ei ilmeisesti koskaan allekirjoitettu. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt tiedot poikkeavat toisistaan sen osalta, tehtiinkö sitova sopimus kuitenkin kyseisenä ajankohtana vaiko aiemmin ajankohtana, jolloin sopimuksen ehdoista päästiin yhteisymmärrykseen. Komission mukaan sopimus tehtiin 30.3.1993, sillä ennen sitä ei ollut saavutettu lopullista varauksetonta yhteisymmärrystä. Ranskan hallituksen mukaan Matralle oli syntynyt oikeus sopimuksen tekemiseen sen ilmaistua selvästi sitoutumisensa tiettyyn hintaan 9.7.1991.

46. Eriäviä näkemyksiä on esitetty myös sen suhteen, raukesiko sopimus (olettaen, että sopimus oli tehty), kun päätös, jolla se oli hyväksytty, peruutettiin. Komission mukaan peruuttaminen merkitsi Ranskan hallinto-oikeudessa sitä, että kyseiseen päätökseen suhtaudutaan ikään kuin sitä ei olisi koskaan ollutkaan. Ranskan hallitus puolestaan väittää, ettei sopimusta yksinkertaisesti voitu *allekirjoittaa* Matran kanssa ennen kuin uusi yleishyödyllisyysilmoitus, jonka ansiosta rahoitusta voitaisiin jälleen myöntää, olisi annettu. Sitova päätös sopimuksen tekemisestä Matran kanssa oli kuitenkin tehty, ja se pysyisi voimassa, ellei toimivaltainen tuomioistuin päättäisi toisin.

47. Komission mielestä päätös, jossa Semtcaria pyydetään "palaamaan" sopimusta koskeviin "tarkentamistoimiin", on selkeä osoitus uuden menettelyn aloittamisesta. Ranskan hallituksen mielestä päätöksellä tarkoitetaan alkuperäisen menettelyn aloittamista uudelleen ja jatkamista. Molemmat asianosaiset vetoavat näkemystensä tueksi 22.11.1996 tehtyyn sopimukseen. Komission mukaan se poikkeaa olennaisesti vuoden 1993 sopimuksesta, kun taas Ranskan hallituksen mukaan se on sisällöllisesti sama; ainoana erona oli vain hieman erilaisen mallin valitseminen väliaikana tapahtuneen teknisen kehityksen vuoksi sekä hinnan saattaminen nykyistä hintatasoa vastaavaksi.

48. Komission nostama kanne koskee menettelyä, jonka seurauksena tehtiin allekirjoitettavaksi 22.11.1996 hyväksytty sopimus. Epäselvää on, tehtiinkö sopimus alkuperäisen menettelyn seurauksena vai päättyikö kyseinen menettely 22.9.1995 tai aikaisemmin.

49. Direktiivissä 93/38/ETY asetetaan tiettyjä vaatimuksia, joita on noudatettava ennen menettelyyn sisältyvää sopimuksentekovaihetta, sen aikana ja sen jälkeen, mutta siinä ei täsmennetä, kuinka sopimuksenteon ajankohta määritellään. Tämä on ymmärrettävää. Hankintamenettelyjä koskevilla yhteisön direktiiveillä ei yhdenmukaisteta menettelyjä kaikilta osin, vaan asetetaan vaatimuksia, joita on noudatettava, jos tietyt, erityisesti sopimuksen arvoa koskevat edellytykset täyttyvät. Kaikki muut sovellettavat säännöt — myös ne säännöt, joiden perusteella määritetään ajankohta, jona sopimus on

tehty tai tarjouskilpailu ratkaistu taikka jona sopimus on tullut voimaan tai sitovaksi — esitetään kansallisessa lainsäädännössä. Koska yhteisöjen tuomioistuin ei ole toimivaltainen ottamaan kantaa Ranskan lainsäädännön piiriin kuuluviin kysymyksiin, on tarkastelun lähtökohdaksi otettava erilaisia olettamuksia.

50. Tarkasteltaessa eri olettamuksia on kuitenkin pidettävä mielessä se, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa jäsenvaltion vastaisessa menettelyssä komission on näytettävä toteen väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ja esitettävä yhteisöjen tuomioistuimelle tarvittavat tiedot, jotta tämä voi arvioida, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta. [15]

51. Alkuperäisen menettelyn päättymisajankohdan selvittämiseksi voidaan tarkastella kolmea seuraavaa mahdollisuutta: menettely on saattanut päättyä, kun alueneuvosto hyväksyi sopimuksen 30.3.1993, kun sopimus tehtiin jonain aikaisempana ajankohtana — ehkä ajankohtana, jona sopimuksesta päästiin lopulliseen yhteisymmärrykseen — tai jonkin myöhemmän tapahtuman seurauksena.

52. Jos valitun elimen hyväksyntä on välttämätön ja jos menettely päättyy silloin, kun tehdään päätös sopimuksen hyväksymisestä ja valtuuksien antamisesta sen allekirjoittamiseen, vaikuttaa siltä, että alkuperäinen menettely on päättynyt 30.3.1993 tehdyllä päätöksellä. Komission itsensä mukaan kyseisen päätöksen peruuttaminen merkitsi sitä, että siihen suhtaudutaan ikään kuin sitä ei olisi koskaan ollutkaan. Tämän vuoksi vaikuttaa väistämättömältä katsoa, ettei alkuperäinen menettely koskaan päättynyt. Näin ollen vuosina 1995 ja 1996 käytyjä neuvotteluja voidaan pitää kyseisen menettelyn jatkumisena.

53. Jos menettely päättyy erilliseen sopimuksentekoon ja jos kyseinen sopimus katsotaan tehdyksi esimerkiksi silloin, kun hankintayksikön ja tulevan sopimuspuolen voidaan kiistatta osoittaa päässeen lopulliseen yhteisymmärrykseen siten, ettei valitun elimen hyväksyntä, vaikka se onkin tärkeä muiden syiden vuoksi, vaikuta hankintasopimuksen olemassaoloon, [16] on ilmeisesti pääteltävä, ettei kyseisen hyväksynnän peruuttaminenkaan voi vaikuttaa sopimuksen olemassaoloon. Uusi hyväksyntä saattaa tosin osoittautua tällöin välttämättömäksi, jotta sopimus voisi tulla voimaan. Tämän olettamuksen mukaan ennen 30.3.1993 tehdyn sopimuksen olemassaolosta ei ole epäilystä 22.9.1995 jälkeenkään, koska ainoa kyseiseen päivämäärään mennessä peruutettu toimenpide oli päätös, jolla sopimus hyväksyttiin ja jolla annettiin valtuudet sen allekirjoittamiseen, ja sopimus on voitu hyväksyä uudelleen 22.11.1996 tehdyllä päätöksellä.

54. Jos alkuperäinen menettely ei päättynyt 30.3.1993 eikä ennen sitä, sen on täytynyt

15 — Ks. viimeksi asia C-96/98, komissio v. Ranska, tuomio 25.11.1999 (Kok. 1999, s. I-8531, 36 kohta).

16 — Vrt. edellä 24 kohdassa mainittu tribunal administratifin 16.7.1997 antama tuomio.

päättyä jonkin myöhemmän tapahtuman seurauksena. Tämän olettamuksen mukaan edellä mainitun 30.3.1993 tehdyn päätöksen peruuttaminen ei voinut olla kyseinen tapahtuma. Jotta menettely olisi voinut päättyä päätöksen peruuttamiseen, tämän olisi pitänyt olla menettelyn alun perin käynnistänyt päätös, esimerkiksi hankkeen toteuttamista, tavarantoimittajan etsimistä kevytrakenteista metroa varten tai Matran kanssa käytäviä neuvotteluja koskeva päätös. Mitään tällaista päätöstä ei peruutettu. Näin ollen vaikuttaa siltä, että 22.11.1996 tehty sopimus on tehty sellaisen alkuperäisen menettelyn seurauksena, jonka alkuvaiheisiin ei voitu soveltaa yhteisön sääntöjä.

55. Näiden kolmen olettamuksen yhteydessä esittämiini päätelmiin liittyy kuitenkin vielä yksi seikka: on määriteltävä, olivatko vuosina 1995 ja 1996 käydyt neuvottelut todellakin jatkoa ennen vuotta 1993 käydyille neuvotteluille ja/vai koskivatko ne ainoastaan aiemmin tehdyn sopimuksen perusteltua muuttamista vai olivatko ne päinvastoin osoitus neuvottelujen aloittamisesta uudelleen.

56. Tältä osin toisessa, 22.9.1995 tehdyssä päätöksessä käytetty sanamuoto "palata tarkentamistoimiin" tuo voimakkaasti mieleen sekä neuvottelujen jatkamisen että niiden täsmentämisen. Lisäksi Ranskan hallitus on esittänyt Matran Semtcarille lähettämän 30.11.1995 päivätyn kirjeen, josta ilmenee, että Matra oli tutkinut hankkeen toteuttamisaikataulun muuttamisen vaikutuksia ja että Matra vahvisti, otettuaan huomioon hankkeen ajan tasalle saatetut hallinnolliset erityisehdot, vuoden 1993 alussa neuvotellun tarjouksensa olevan voimassa 30.9.1996 asti. Kyseiset kaksi asiakirjaa osoittavat selvästi — mitä komissio ei kiistä — että neuvottelut aloitettiin uudelleen pian 22.9.1995 jälkeen tuota ajankohtaa edeltäneiden tapahtumien pohjalta. Olisi kohtuutonta vaatia, että hankintayksikön olisi pitäydyttävä vanhentuneessa mallissa pelkästään siitä riippumattomien viivästysten vuoksi, olivatpa niiden syyt mitkä hyvänsä. Sekä mallin vaihtaminen että hinnan saattaminen senhetkistä tasoa vastaavaksi vaikuttavat täysin perustelluilta mukautuksilta. Koska komissio ei ole osoittanut, että kahden sopimuksen välillä olisi minkäänlaista "ratkaisevaa eroa", katson, että 22.11.1996 hyväksyttyä sopimusta voidaan perustellusti pitää aiempien neuvottelujen jatkamisen tuloksena ja/tai aiemmin tehdyn sopimuksen perusteltuna muutoksena.

57. Edellä esitetyn perusteella katson, ettei minkään edellä esitetyn kolmen olettamuksen mukaisessa tilanteessa ole osoitettu, että alkuperäinen menettely olisi päättynyt aiemmin, joten 22.11.1996 hyväksyttyä sopimusta voidaan pitää osoituksena menettelyn päättymisestä. Menettelyn alkaessa hankintamenettelyjä koskevia yhteisön sääntöjä ei sovellettu joukkoliikenneverkkoja ylläpitävien yksiköiden tekemiin sopimuksiin. Tämän vuoksi se, ettei tarjouskilpailukutsua ollut esitetty etukäteen, ei ole kyseisten sääntöjen rikkomista.

Direktiivin 93/98/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu poikkeus

58. Tarkastelen kuitenkin toissijaisesti olettamusta, jonka mukaan direktiivin 93/38/ETY täytäntöönpanon määräajan päätyttyä aloitettiin uusi menettely. Tällöin voidaan kysyä, kuten Ranskan hallitus esittää, täyttyivätkö 20 artiklan 2 kohdan c alakohdan edellytykset.

59. Huomautettakoon tässä yhteydessä, että vaikka komissio arvostelee Ranskan Code des marchés publicsin 104 §:n 2 momenttia, se ei pyri osoittamaan, ettei Ranska ole noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan sen perusteella, että kyseiseen säännökseen on sisällytetty poikkeus, jota voidaan soveltaa huomattavien edeltävien investointien perusteella. Ranska ei myöskään viittaa vastineessaan kyseiseen pykälään, vaan toteaa, että kyse on yhteisön lainsäädännön mukaisesta poikkeuksesta. Kyseinen näkökohta voidaan näin ollen jättää huomioon ottamatta, eikä sillä, ovatko lain 104 §:n 2 momentti ja direktiivin 90/531/ETY täytäntöönpanoasetuksen nro 90-990 2 §:n 4 momentti ristiriidassa keskenään, ole merkitystä nyt esillä olevan asian kannalta.[17] On ratkaistava, rikottiinko 1.7.1994 jälkeisillä toimilla direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohtaa.

60. Komissio esittää, että tarjouskilpailukutsu olisi pitänyt esittää, koska VAL-järjestelmää tai sitä vastaavaa järjestelmää toimittavia yrityksiä oli useampia kuin yksi. Komissio on esittänyt Alsthomin ja erään toisen yrityksen — Bombardier Eurorail -konserniin kuuluvan ANF Industrien — VAL-järjestelmän vastustajille lähettämiä kirjeitä, jotka ovat peräisin vuosilta 1995, 1996 ja 1997 ja joista komission mukaan ilmenee, että yritykset olisivat tuolloin pystyneet esittämään vaatimusten mukaisia tarjouksia. Poikkeusta ei näin ollen voitu soveltaa päätöksenteon ajankohtana 22.11.1996. Komissio väitti suullisessa käsittelyssä, ettei sillä ollut velvollisuutta osoittaa, että muut yritykset olisivat voineet tarjota vastaavia järjestelmiä, vaan ainoastaan, että tarjouskilpailukutsu oli esitettävä sen määrittämiseksi, oliko asia näin.

61. Ranskan hallitus katsoo, että poikkeuksen soveltamisedellytykset täyttyivät sekä "teknisten syiden" että "yksinoikeuden suojaamiseen liittyvien syiden" vuoksi. VAL-järjestelmän perusosat ja tietyt muut tärkeät osat oli suojattu Matran Ranskassa vuosien 1975 ja 1993 välisenä aikana rekisteröimällä 11 patentilla ja yhdellä mallisuojalla. Patentit ja mallisuoja oli hankittu 20 vuodeksi, ja suurin osa niistä oli ulotettu koskemaan myös muita jäsenvaltioita. Ainoastaan kahden patentin voimassaolo päättyi tarkastelujakson kuluessa vuonna 1995. Matra rekisteröi VAL-nimen tuotemerkiksi vuonna 1987. Vuonna 1996 Alsthom ilmoitti Semtcarille, ettei se pystyisi noudattamaan sovittuja

17 — Ks. edellä 10 ja 11 kohta.

määräaikoja ja edellisille töille asetettuja edellytyksiä. Eräälle Alsthomin Toulousea varten ehdottamalle järjestelmälle voidaan myöntää tyyppihyväksyntä vasta vuonna 2006, kun taas Rennesin järjestelmä oli tarkoitus ottaa käyttöön marraskuussa 2001. Mikään muu yritys ei pystynyt tarjoamaan järjestelmää, joka täyttäisi Rennesin hanketta varten määritellyt vaatimukset. Myöskään komissio ei ole osoittanut, että tämä olisi ollut mahdollista.

62. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt todisteet eivät näin ollen ole yksiselitteisiä, ja niitä arvioitaessa on otettava huomioon todistustaakkaa ja todisteiden laatua koskevat vaatimukset.

63. Kuten olen edellä todennut, [18] komission on osoitettava, että kanne on perusteltu, ja esitettävä yhteisöjen tuomioistuimelle tarvittavat todisteet.

64. Kun jäsenvaltio vetoaa yleisestä säännöstä tehtävään poikkeukseen, yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin päättänyt usein todistustaakan kääntämisestä. [19] Se on päätynyt tällaiseen ratkaisuun useissa tapauksissa, jotka koskevat hankintamenettelyjä koskevien direktiivien sellaisia säännöksiä, jotka ovat asiasisällöltään joko samanlaisia tai hyvin samankaltaisia kuin direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohta. [20] Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että säännöksiä, "joissa sallitaan poikkeus niistä säännöistä, joiden tarkoituksena on taata perustamissopimuksessa myönnettyjen oikeuksien tehokkuus julkisten hankintojen alalla, on tulkittava suppeasti ja että sen, joka haluaa vedota näihin säännöksiin, tehtävänä on näyttää, että olosuhteet, joiden johdosta poikkeus on perusteltu, ovat todella olemassa". [21]

65. Mielestäni tämä merkitsee sitä, että jos jäsenvaltio haluaa vedota poikkeukseen, sen on perusteltava vaatimuksensa, eikä komission tarvitse osoittaa, etteivät poikkeuksen edellytykset täyttyneet. Yleinen todistustaakka on kuitenkin komissiolla; jos poikkeuksen perusteluiksi esitetään todisteita, komission on osoitettava ne vääriksi. Yhteisöjen tuomioistuimen on voitava todeta kaikkien sille esitettyjen todisteiden perusteella, että komissio on osoittanut, että sen nostama kanne on perusteltu.

18 — Ks. edellä 50 kohta.

19 — Ks. tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteesta tehtävien poikkeusten osalta esim. asia C-128/89, komissio v. Italia, tuomio 12.7.1990 (Kok. 1990, s. I-3239, 23 kohta) ja asia C-205/89, komissio v. Kreikka (Kok. 1991, s. I-1361, 9 kohta).

20 — Julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1971 annetun neuvoston direktiivin 71/305/ETY (EYVL L 185, 16.8.1971, s. 682) 9 artiklan b ja d kohta (josta on myöhemmin tullut 5 artiklan 3 kohdan c alakohta) ja julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 77/62/ETY (EYVL 1977, L 13, s. 1) 6 artiklan 1 kohdan b alakohta.

21 — Asia C-318/94, komissio v. Saksa, tuomio 28.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1949, 13 kohta); ks. myös asia 199/85, komissio v. Italia (Kok. 1987, s. 1039, 14 kohta); asia C-107/92, komissio v. Italia (Kok. 1993, s. I-4655, 12—14 kohta); asia C-328/92, komissio v. Espanja (Kok. 1994, s. I-1569, 16 kohta) ja asia C-57/94, komissio v. Italia, tuomio 18.5.1995 (Kok. 1995, s. I-1249, 23 kohta).

66. Ranskan hallitus on esittänyt nyt esillä olevassa asiassa kaksi asiakirjaa, jotka osoittavat, ettei Alsthom olisi pystynyt toimittamaan esitettyjen vaatimusten mukaista kevytrakenteista metroa. Toinen niistä on Alsthomin Semtcarille osoittama 30.10.1996 (yli vuosi tarkentamistoimiin Matran kanssa palaamista koskevan päätöksen jälkeen ja alle kuukausi ennen kuin kyseinen sopimus Matran kanssa hyväksyttiin lopullisesti) päivätty lyhyt kirje, josta käy ilmi, että Alsthomia oli kyllä kuultu mutta ettei se pystynyt toimittamaan jo suunniteltuun infrastruktuuriin soveltuvaa järjestelmää vaaditun tiukan aikataulun mukaisesti eikä antamaan esimerkkiä samanlaisesta jo käytössä olevasta järjestelmästä. Toinen asiakirjoista on 2.3.1998 päivätty ote erään Toulousessa toimivan, Sitcaria vastaavan elimen kokouspöytäkirjasta, josta käy ilmi, että Alsthom oli ehdottanut Toulousen kevytrakenteisen metron toiseksi linjaksi järjestelmää, joka olisi toimintavalmis vuonna 2006, kun taas Rennesin metrolinja oli tarkoitus saada käyttöön marraskuussa 2001.

67. Komissio on esittänyt kirjeen, jonka Ahlstom on lähettänyt eräälle VAL-hanketta vastustaneelle alueen edustajalle ja joka on päivätty 23.11.1995 (kaksi kuukautta tarkentamistoimiin palaamista koskevan päätöksen jälkeen ja vuosi ennen sopimuksen lopullista hyväksyntää). Kirjeestä käy ilmi, että Alsthom, joka oli toimittanut aiemmin samankaltaisia vaikkakaan ei samanlaisia järjestelmiä, katsoi tuolloin pystyvänsä toimittamaan täysin automaattisen omaväyläisen joukkoliikennejärjestelmän Rennesiin eritelmien mukaisesti ja olisi halunnut tehdä tarjouksen, jos sille olisi annettu tilaisuus. Lisäksi Alsthom totesi, että moni teollisuusyritys pystyi toimittamaan järjestelmää ja että sitä, ettei yrityksille anneta tilaisuutta kilpailla Matran kanssa olisi vaikea ymmärtää nykyisen lainsäädännön valossa. Lisäksi komissio on esittänyt teknisiä kuvauksia ANF Industrien Yhdysvaltoihin ja Kanadaan ennen vuotta 1995 toimittamista automaattisista taajama-alueen kevytrakenteisista metroista.

68. Mielestäni edellä mainitut asiakirjat riittävät osoittamaan Ranskan hallituksen esittämät todisteet vääriksi ja osoittavat, että ainakin yksi toinen urakoitsija olisi pystynyt vastaamaan ja olisi vastannut tarjouskilpailukutsuun, jos se olisi esitetty syyskuussa 1995.

69. Edellä esitetyn perusteella katson, että mikäli lopullisen sopimuksen tekemiseen johtaneen menettelyn katsotaan alkaneen syyskuussa 1995, yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen todisteiden perusteella ei voida päätellä, että teknisten syiden tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvien syiden vuoksi vain tietty urakoitsija olisi voinut täyttää sopimuksen. Direktiivin 93/38/ETY 20 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettua poikkeusta ei näin ollen voitu soveltaa, ja koska Ranskan tasavalta ei julkaissut tarjouskilpailukutsua Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, se ei noudattanut kyseisen säännöksen eikä näin ollen myöskään direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaisia jäsenyysvelvoitteitaan.

Päätelmät

70. Kuitenkin sen perusteella, mitä olen todennut yhteisön säännösten soveltamisesta kyseessä olevan menettelyn alkuvaiheisiin, ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

1) hylkää kanteen

ja

2) velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.